

maar ook in de platenreeks van middeleeuwen en volgende perioden. En de aanvullingen zijn aanwinsten. Ik wijs op de zeer instructieve plaat van het middeleeuwsche oordeelstooneel, op de fijne satire van Pieter Molijn op den godsdienststrijd, op het onbekende portret van Stalpaert v. d. Wielen, op de reproducties van 18e eeuwse openlucht-vertooningen, de bustes van Jan Baptist David en Jan Frans Willems e.d. In de collectie betreffende den nieuweren tijd is een geheele verandering gekomen. Portretten van Afrikaansche en Vlaamsche dichters zijn toegevoegd, van jongere auteurs, proeven van moderne verluchtingskunst, reproducties van artistieke illustratie. En ook aan de platen op het gebied van bouw- en schilderkunst zijn verschillende heel mooie afbeeldingen toegevoegd. Op het geel getinte papier komen ze uit in al hun artistieke fijnheid.

De inhoud van den atlas is, zooals men van de vorige edities weet, naar bepaalde groepen gerangschikt. In de voorrede worden ze genoemd en omschreven. Het zijn er zeven, n.l.: wording en uiterlijk van het boek; boekverluchting voornamelijk door gelijkijdige kunstenaars; portretten van representatieve persoonlijkheden; afbeeldingen uit de omgeving waarin de schrijver leefde; tooneel-vertooningen en tooneelinrichting; handschriften, die een denkbeeld kunnen geven van de werkwijze van dichters en schrijvers; afbeeldingen op het gebied van schilderkunst en bouwkunst. Elke plaat is voorzien van een onderschrift, dat niet slechts over de afbeelding, maar dikwijls ook over de literair- of cultuur-historische waarde van het afgebeelde leerzame gegevens verstrekt.

Het rustig, blad voor blad bekijken van deze uitgave is allereerst een genot: de literatuur-geschiedenis gaat leven en glanzen, door wat men te zien en te lezen krijgt. Maar daarnaast is het een aanschouwelijke les in letterkunde, die beteekenis heeft voor iederen belangstellende. Waarlijk, niet alleen de scholieren kunnen nut hebben van dit prachtwerk. 't Is voor elkeen een scholing in literaire kennis en artistieke ontwikkeling.

In één opzicht vind ik een tekortkoming. Van alles, wat de christelijke kunst der laatste veertig, vijftig jaar heeft opgeleverd, is niets te vinden in de uitbreiding der laatste pagina's. Dat is een tekortkoming, juist omdat de atlas veel meer is dan een platen-collectie, omdat ze is een literair- en cultuur-historisch overzicht aan de hand van afbeeldingen. Met de opname van een of twee portretten, facsimilés of wat ook uit de groep christelijke kunst van den nieuweren tijd had deze het recht wedervaren, dat ze toch in meer dan een opzicht heeft: als element in de ontwikkeling van het literaire leven te worden erkend.

Mogelijk wordt deze leemte weggenomen in een vijfden druk, die wel spoedig op dezen vierden volgen zal.

C. T.

VRAGEN VAN GEESTELIJK EN ZEDELIIK LEVEN

De Heiligmaking.

II.

De heiligmaking, geen werk van den geloovige zelf, maar van God. Doch dan zóó, dat dit werk

POPULAIR-WETEN- SCHAPPELIJKE SCHEIEN

De hoedschap van G. B. Shaw.

I.

Over Bernard Shaw is reeds veel geschreven. Deze artikelen, die uiteraard meer poneerend dan bewijzend zijn, bedoelen dan ook niet, een overzicht van zijn leven en zijn werk te geven, maar eenige van Shaws opvattingen aan zijn werken te adstrueeren en de vraag naar den zin hiervan aanhangig te maken.

Het is daarbij niet mogelijk ook maar eenigszins volledig te zijn. Om een keuze te doen: twee begrippen, die wezenlijk den achtergrond van Shaws wereldbeschouwing bepalen — „Idealism” en „Religion” — mogen dienen tot het maken van eenige algemeene opmerkingen.

Onder „Idealism” verstaat Shaw niet dat, wat wij gewoonlijk met idealisme aanduiden. Zijn eigen opvatting hieromtrent zet hij in zijn „The Quintessence of Ibsenism” nader uiteen. Om tot een beter inzicht in Ibsen's werk, met wien hij zich verwant voelt, te komen, wijdt hij een inleidend hoofdstuk aan „Ideals and Idealists”.

Idealen, zegt hij, zijn de illusies, waarmee de werkelijkheid gemaskeerd wordt. Dit moet echter in zijn historische ontwikkeling worden gezien. Aanvankelijk stond de mensch tegenover de hem

der voortgaande vernieuwing — anders dan dat der eerste vernieuwing of der wedergeboorte — niet buiten, maar onder en dóór de eigen werkzaamheid van den geloovige, die vrucht is van de werkzaamheid des Geestes in hem, tot stand komt: organisch, niet mechanisch. Naar het woord des Apostels: „Werkt uws zelfs zaligheid met vreeze en beven, want het is God, die in u werkt beide het willen en het werken, naar Zijn welbehagen”.

In dit antwoord op de eerste vraag van een onzer lezers naar den oorsprong der heiligmaking, ligt in beginsel óók dat op de vraag, die hij in tweede instantie doet: Of er dan wel ooit bij een kind Gods stilstand of achteruitgang in de genade denkbaar is, en, zoo ja, of dit dan niet veronderstelt, dat God de Heere het genadewerk in 't hart van Zijn kind somwijlen onderbreekt.

Dat er inderdaad stilstand en zelfs achteruitgang in de genade bij den geloovige kan optreden, blijkt uit de Schrift overtuigend. De brief aan de Hebrëen spreekt in hfdst. 12:12 en 13 van handen die traag en van knieën die slap werden, van kromme paden en van kreupelheid die oorzaak van misgroeiing worden kan. De Apostel Paulus moet de Galatiërs bestraffen over de uitzinnigheid waarin ze 't zuivere Evangelie, d.i. het kruis van Christus, lieten terugdringen voor de leer der rechtvaardiging door de werken der wet, en, terwijl ze begonnen waren met den Geest, dreigden te eindigen met het vleesch (Gal. 3). En, om niet meer te noemen, de Heere Christus-zelf bestraft de kerk van Efeze, dat ze haar eerste liefde heeft verlaten, dat ze uitgevallen is uit haar eersten staat; en moet haar, onder bedreiging dat anders haar kandelaar van zijn plaats zal genomen worden, vermanen tot bekeering en tot het doen van de eerste werken (Openb. 2).

En van deze droeve mogelijkheid van stilstand en verachtering heeft elk geloovige, helaas, gedurig beschamende ervaring. Vandaar het rusteloos vermaan dat in de Schrift tot hen uitgaat, om nuchter te zijn, om te waken, om te strijden in de gebeden, om toe te zien, dat ze niet „verachten van de genade Gods”.

Of daaruit dan niet volgt, dat God Zijn werk in 't hart der Zijnen somwijlen onderbreekt?

Neen, dat in 't minst niet. Sions muren zijn altoos voor 's Heeren aangezicht. De goede Herder houdt nooit op te waken over zijn schapen. En de Heilige Geest is jegens de ziel, waarin Hij woning maakte, nooit één dag ontrouw.

Dat de werkingen des Geestes den éénen tijd krachtiger zijn en meer in ons bewustzijn doordringen dan den anderen, getuigen beide, Schrift en ervaring. Maar dat de Heere willekeurig allen genadearbeid bij zijn volk zou staken, gedooft noch de innigheid noch de onveranderlijke trouw Zijner liefde.

Trouwens, op 't eigen oogenblik waarop Hij hun dien geheel zou onttrekken, zou alle leven in hun ziel verdorren, en zouden ze terugvallen in hun vorigen doodstaat.

Maar — en daarmee komen we weer terug op het organisch karakter van het genadewerk Gods bij Zijn volk — wat wel kan gebeuren is dit, dat we het werk Gods in ons hart tegenstaan, dat we den Geest aller genade bedroeven, en dat deze zonde aan ons bezocht wordt met inhouding, schoon nooit met geheele onttrekking, van de genadewerking des Geestes.

We kunnen dit doen door bewust ruimte te geven aan ons vleesch, in het luisteren naar be-

overall omringende, dreigende werkelijkheid als een bang kind. Hij durfde de harde werkelijkheid niet onder de oogen zien. Nu zocht hij zich maskers, om deze vrees te bestrijden. Met die maskers wordt de naaktheid der feiten bedekt. Deze krijgen een schooner schijn en voldoen in dezen vorm den niet waarheidslievend menschen beter. Deze maskers zijn zijn idealen.

Als voorbeelden noemt Shaw het huwelijk en het gezin. Het huwelijk, geboren uit den drang der liefde, droeg in den aanvang een zuiver ideëel karakter. Door de tijden heen verstarde het echter tot een instelling, die den hooger zinn verloor. Het werd een kwellende band. De meerderheid der menschen legt zich, nog heden ten dage, bij dezen toestand gedachteloos neer. Het maakt haar niet eens bevreesd. Een kleine minderheid komt met de harde werkelijkheid in conflict — zij heeft hogere verlangens, die zij in het bevroren huwelijk niet vervuld vindt. Als zij eerlijk was, zou zij moeten toegeven, dat het gezin een mislukking, de eisch der trouw een waan, huwelijksgeeluk een illusie is. Zij mist echter dezen moed. En om nu deze harde waarheid te bedekken, haar een schijn te geven, vindt deze kleine minderheid de idealen uit: door schoone leuzen, in de werkelijk niet gegronde idealen, wordt de werkelijkheid met maskers bedekt, maskers van een ingebeeld geluk. Idealen, die leugens zijn.

Een enkeling daarentegen, met werkelijkheidszin, heeft den moed deze maskers af te rukken. Hem noemt Shaw een realist en bedoelt hiermee wel niet slechts Ibsen, maar ook zichzelf. Het lot van dezen realist is echter, dat hij niet wordt begrepen: de groote massa kan hem niet begrijpen, ze is

paalde verzoeking, in het vasthouden aan karakter, aan gewoonte- of boezemzonden, en in het leven op den voet van berekenend verdrag met de wereld. Óók door het niet volgen van de leiding van Gods Geest, als Hij ons dringt tot eenig goed werk, door het on-opzettelijk verzuim van het zoeken der gemeenschap Gods in onzen Heere Jezus Christus, door op ons zelf te vertrouwen in plaats van op de genade Gods, door ontrouw in 't belijden van 's Heeren naam, door gebrek aan waakzaamheid, en door het vertragen in 't gebed; ook door 't verzuim van de middelen waarvan God zich bedient om Zijn genadewerk in ons door te zetten: het lezen van Zijn Woord en het biddend zoeken van z'n bediening, het verzuimen van de Sacramenten — en zooveel meer.

Hoe ernstig en dringend waarschuwt ons het Woord voor dit alles.

En wie kan het verwonderen, dat onze God, die óók in Zijn liefde heilig is, de ongehoorzaamheid aan Zijn kind bezoekt met de verberging van Zijn aangezicht en de inhouding van Zijn genadewerkingen?

En zoo blijft het bij het Apostolisch vermaan: „Werkt uws zelfs zaligheid met vreeze en beven, want het is God die in u werkt beide het willen en het werken, naar Zijn welbehagen”.

En nu weet ik wel, dat met al wat ik zei, er voor ons nog altoos in dit woord iets wonder-spreukigs overblijft.

Dat ligt hieraan, dat we de wondere wisselwerking tusschen het werk Gods in ons en ons eigen werken, onderscheiden en toch één, niet vermogen te doorzien.

Doch dit moet ons geen oogenblik ergeren, zelfs niet verwonderen. Want niets dat organisch is doorzien we ten volle.

Het mechanische, het werktuiglijke, al wat werkt door druk en stoot — dat begrijpen we.

Maar wat organisch toegaat: de voeding en de groei b.v. van een plant, van een dier, zelfs van ons eigen lichaam, blijft voor ons, hoeveel we er ook van weten, in den grond een geheim.

En dat is nergens méér het geval dan in het organisch werk van onzen God op geestelijk en zedelijk gebied.

We kunnen daarin nooit de twee factoren van Gods werk en van het denken en willen en doen van ons, menschen, in hun onderlinge verhouding doorschouwen.

En dat geldt dan wel vooral het tweërlei werk waarvan Filipp. 2:12 ons spreekt.

De Schrift doet nergens een poging om het juiste verband voor ons doorzichtig te maken.

Ze doet slechts twee dingen: ze predikt de volstrekte souvereiniteit en heiligheid van Hem, uit Wien en door Wien en tot Wien alle dingen zijn, en ze handhaaft even nadrukkelijk onze verantwoordelijkheid.

Dat doet ze, ten aanzien van de zedelijke verhouding aller menschen tot God — dat doet ze óók ten opzichte van het werk der heiligmaking bij Gods volk.

Het geweten zegt er „Amen” op, en het geloof aanvaardt beide.

B.

F.

niet verontrust, ze is tevreden; de kleine minderheid wil hem niet begrijpen: ze heeft immers, hoewel ze in haar hart zijn goed erkennen moet, haar idealen te lief. Het is trouwens haar eenigst bezit, deze idealen. En nu ze zich ontdekt voelt, verzet ze zich des te heftiger.

Terwijl dus de idealist de werkelijkheid verbloemt en de toevlucht tot zijn idealen neemt, schudt de realist deze verleugening van het leven van zich, hij ziet in het idealisme den geestelijken dood, daar het den wil tot leven — voor Shaw een integreerend moment — ontkent en aanvaardt dus op deze wijze den voortgang, de ontwikkeling van het leven.

Wanneer we nu deze opvattingen nader bezien, valt het in de eerste plaats op, dat Shaw van het begrip idealisme een van de gangbare geheel afwijkende opvatting heeft. Hij is zich dit zelf bewust en verdedigt het, door op te merken, dat men onder een ideaal zowel de gemaskeerde zaak (dat is dus de gebruikelijke opvatting) als ook het masker (dat is het ideaal als leugen) verstaan kan, maar dat hij zich beperken zal tot de beteekenis van het masker. Zijn begrip van idealisme ondergaat hierdoor een aanzienlijke wijziging. Hij meent evenwel, dat er een groote verwarring zou ontstaan, indien men met één woord „zowel den man, die bestaande instellingen verdedigt (het masker dus en dan tot leugen geworden) als ook den man, die er naar streeft toekomstige mogelijkheden te verwerkelijken” (gemaskeerde zaak!) zou aanduiden. Een idealist, in den zin van Shaw, is derhalve iemand, die een illusie verdedigt, niet iemand, die vol hoop een betere toekomst verwacht.

Het woer
Er worden
gegeven.

Het mees
woord, die

In deze
meer spec
weer meer

Wanneer
of „Ik ben

mede zijn
daarentegen

dan bedoelt
totaliteit van
vertegenwo

Op deze
samenleving
tuurlijk ge

aangewend
Wanneer

van het ge
op, dat he

gebruikt w
spreken oo
geen ik wil

dat doe ik
telkens in

dat doe ik
tekst: „Ind

doe ik nu
in mij woo

zondig, dan
wedergebor

mensch Pa
uit zijn eig

niet meer,
Hier kom

beteekenis
meer de p
hier het

Analoog
spreken w

van ieman
grijpen, d

van mijn z
dan ik ben

lijksche sp
„ik”, dat n

kan worde
De vraag

moeten ve
Om die v

nagaan, of
of wel dal

taal voork
omschrijve

Deze vra
den. In de

vraag te b
beschrijven

kan men c

De onder
is nieuw

keuze uit
negativist

aan het id
Dat Sha

hun ontwi
samen me
dachte in

tive Evolu